
Владислава ЛЮБАРЕЦЬ

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА
МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ
СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ДЛЯ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ:
теоретичні обґрунтування**

Монографія

Суми
Університетська книга
2018

УДК 378
Л 93

Рекомендовано до друку вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Протокол № 4 від 27 грудня 2018 р.

Рецензенти:

Мартинишин Ярослав Миколайович, доктор економічних наук, професор, академік Міжнародної кадрової академії, професор кафедри шоу-бізнесу;

Терентьєва Наталія Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри мистецьких дисциплін Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка;

Маковецька Наталія Валеріївна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри туризму Запорізького національного технічного університету

Любарець Владислава

Л 93 Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності: теоретичні обґрунтування: монографія. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2018. 382 с.

ISBN 978-966-680-896-0

У монографії розглянуто теоретичні і методичні підходи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності, окреслено організаційно-педагогічні умови проектування сучасного інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти, висвітлено провідні тенденції підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності та запропоновано концептуальні положення модернізації спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Видання адресується педагогічним працівникам закладів освіти, аспірантам, докторантам, а також всім, хто переймається проблемами підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності.

УДК 378

ISBN 978-966-680-896-0

© Владислава Любарець., 2018
© ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2018

*Дбаючи про щастя інших,
ми знаходимо своє власне...*

Платон

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	7
ПЕРЕДМОВА.....	8
Розділ 1. Теоретичні основи професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	10
1.1. Феномен гостинності – продукт розвитку соціокультурного середовища	10
1.2. Психологічна характеристика особистості сучасного менеджера соціокультурної діяльності.....	27
1.3. Особливості професійної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності.....	33
1.3.1. Кар’єра в контексті соціально-професійної мобільності менеджера соціокультурної діяльності.....	41
1.3.2. Зміст професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності	45
1.4. Професійна підготовка майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в зарубіжних країнах	55
Розділ 2. Підготовка учнів – майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності.....	69
2.1. Формування готовності учнівської молоді до професійного самовизначення	69
2.1.1. Компетентнісний підхід – орієнтир профілізації середньої освіти	72
2.1.2. Особливості соціалізації особистості в умовах інформаційно-освітнього середовища: заклад середньої освіти – заклад вищої освіти – громадська організація	75
2.2. Адаптація майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності до професійної діяльності	81
2.3. Роль особистості вчителя у процесі профілізації старшої школи	85
2.4. Правосвідомість юного покоління як необхідна умова соціокультурного середовища.....	89
2.5. Диференційований підхід в інклюзивній освіті майбутніх фахівців.....	105
Розділ 3. Організаційно-педагогічні умови проектування сучасного інформаційно-освітнього середовища закладу вищої освіти.....	115

3.1. Інформатизація освітнього простору як важлива складова модернізації професійної освіти.....	115
3.1.1. Використання мультимедійних технологій у підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в індустрії гостинності.....	120
3.2. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як фактор професійно-особистісного становлення майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності.....	132
3.3. Роль інноваційного освітнього середовища у професійній підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності індустрії гостинності.....	139
3.3.1. Електронно-освітня платформа управління навчанням – шлях до якісної освіти.....	142
3.3.2. Створення електронних підручників в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти.....	150
3.4. Дидактичний потенціал віртуального навчального простору освітнього середовища та можливості його практичного втілення в менеджерській освіті	160
Розділ 4. Провідні тенденції в підготовці майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності для індустрії гостинності.....	170
4.1. Особливості педагогічної технології формування навичок гостинності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності	170
4.2. Формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності	179
4.2.1. Соціокультурна компетентність як необхідна складова в екскурсійній діяльності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	179
4.2.2. Компетентність в індустрії гостинності як фактор успішності майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності	182
4.2.3. Екологічна компетентність майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності в індустрії гостинності	186
4.2.4. Управлінська компетентність як необхідна складова професіоналізму майбутнього менеджера соціокультурної діяльності в індустрії гостинності	193
Розділ 5. Концептуальні положення модернізації спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності».....	198

5.1. Теоретико-методичні засади модернізації спеціальності «Менеджмент соціокультурної діяльності».....	198
5.1.1. Крос-культурний підхід в управлінні персоналом індустрії гостинності.....	204
5.1.2. Крос-культурні комунікації менеджерів соціокультурної діяльності.....	207
5.2. Використання технології проблемного навчання в процесі професійно-практичної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	210
5.3. Особливості практичної підготовки менеджерів соціокультурної діяльності	221
5.4. Практикум як інструмент професійної підготовки майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності.....	231
ВИСНОВКИ.....	242
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	246
ДОДАТКИ	283

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ГО	–	громадська організація
ЕЗНП	–	електронні засоби навчального призначення
ЕОР	–	електронний освітній ресурс
ЕР	–	електронний ресурс
ЗВО	–	заклад вищої освіти
ЗО	–	заклад освіти
ЗСО	–	загальна середня освіти
ЗУН	–	знання, уміння, навички
ІКТ	–	інформаційно-комунікаційні технології
ІТ	–	інформаційні технології
ІОС	–	інформаційно-освітнє середовище
ІОТ	–	інноваційні освітні технології
НУШ	–	Нова українська школа
ПК	–	персональний комп'ютер
СКД	–	соціокультурна діяльність
СКС	–	соціокультурна сфера

ПЕРЕДМОВА

Для України проблема вдосконалення системи підготовки менеджерів соціокультурної діяльності (СКД) має особливе значення для індустрії гостинності у зв'язку з тим, що вона включає в себе різні сфери діяльності людей: готельний і ресторанний бізнес, туризм, екскурсійну та анімаційну діяльність, дозвілля, розваги, організацію виставок і проведення різних наукових конференцій.

У міру здійснення соціально-економічних реформ, демократизації суспільних відносин зростає роль професійної освіти, під час якої відбувається розвиток особистості – головного суб'єкта, який бере участь у вдосконаленні суспільного життя.

Попит на професійно підготовлені кадри перевищує пропозицію, оскільки розвиток внутрішнього та в'їзного туризму вимагає наявності менеджерів високої кваліфікації. Проте проблема полягає не в тому, що підготовка фахівців для індустрії гостинності переважно спрямована на технологів і готельєрів.

Не охопленим залишається дозвіллева та анімаційна ніша індустрії гостинності, яку неодмінно повинні заповнити менеджери СКД. Освітнє середовище менеджерів СКД для індустрії гостинності перебуває на стадії становлення й передбачає розв'язання дуже складних завдань, зважаючи на багатогалузевість індустрії гостинності та її багатодисциплінарну структуру. Освітній процес має бути гнучким, мобільним, щоб у короткі терміни реагувати на будь-які зміни в індустрії розваг і гостинності, стати однією з найприбутковіших сфер національної економіки.

Отже, актуальність проблеми адаптації змісту освіти шляхом уведення додаткової спеціалізації «Менеджмент індустрії гостинності» за напрямом підготовки 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» викликана сучасними потребами на ринку індустрії гостинності висококваліфікованих менеджерів СКД.

Метою роботи стало здійснення аналітичного огляду особливостей підготовки майбутніх менеджерів СКД до професійної діяльності в індустрії гостинності, розкриття професійної важливості менеджерів СКД в індустрії гостинності. Під час проведення дослідження було використано низку методів: теоретичні (індукція та дедукція, аналіз, узагальнення та систематизація джерельної бази, поетапна проблема, порівняльна), емпіричні (спостереження, опитування, тестування), статистична (статистичне опрацювання емпіричних даних для формулювання висновків), експериментальна (практична перевірка ефективності впровадження мультимедійних технологій в освітній процес професійної підготовки майбутніх фахівців – менеджерів СКД для індустрії гостинності).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Феномен гостинності – продукт розвитку соціокультурного середовища

Економічні та соціальні перетворення, що відбуваються сьогодні в Україні, набувають освітнього значення. Проблеми розвитку духовності в молодого покоління привертала увагу різних учених у галузях гуманітарних наук: філософії (Н Богданова [24], Л. Губерський, В. Андрущенко, М. Михальченко [50], І. Бех [12], Н. Іордакі [100], І. Зязюн [90], Н. Кочубей [133]), соціології (О. Беспалько, І. Зверева, Р. Додонов та В. Додонова [64], А. Капська [103]), психологів (Л. Виготський [33], М. Лукашевич [156], А. Личко [147], А. Маслоу [185], Е. Помиткін [223], Р. Фрейджер [289], З. Фрейд [288], К. Юнг [308]), культурологів (О. Мерлянова [194], А. Поплавська [224], Г. Шевченко [301]) і, звісно, педагогів (К. Дубич [69], Л. Цибулько [291], Н. Флегонтова [286]). Саме з професійною, науково-теоретичною та практичною (освітньою, виховною, організаційною) діяльністю педагогів суспільство завжди пов'язує перспективи щодо забезпечення «відтворення та зміцнення соціальних культурно-духовних цінностей у свідомості, почуттях та різноманітній діяльності, формах поведінки дітей» [286, с. 8], підлітків, юнацтва, молоді.

Рух України до євроінтеграції потребує якісної та досконалої

підготовки конкурентоспроможних професіоналів на міжнародному ринку праці [6]. Зокрема, сучасний стан соціально-економічного розвитку суспільства, нові вимоги роботодавців до рівня професіоналізму майбутніх менеджерів соціокультурної діяльності (СКД) посилюють значущість гостинності – складової змісту їх професійної підготовки й пов'язаної з організацією дозвілля.

Запит на дослідження дозвілля визначається також змінами змісту і структури вільного часу та соціокультурними перетвореннями в країні: трансформацією цінностей української молоді, розвитком соціальної інфраструктури, розвитком індустрії гостинності, появою інформаційних технологій.

Організатором дозвілля, яке є важливою складовою індустрії гостинності, є менеджер СКД. Управління дозвіллям – порівняно новий вид діяльності як для соціальної науки, так і суспільної практики. У зв'язку з цим постає, передусім, питання про можливість і доцільність цієї діяльності. Дозвілля за своєю сутністю є явищем, яке спрямоване на задоволення особистих схильностей і інтересів. Зміст дозвілля, хоча й обумовлюється характером, схильностями та вибором людини, він досить жорстко детермінується особливостями соціокультурного середовища.

Дозвілля – це зона активного спілкування, яка задовольнить потреби особистості в комунікаціях. Форми дозвілля, як самодіяльне об'єднання за інтересами, масові свята, – сприятливе середовище для усвідомлення себе як особистості. Тому організація дозвілля – це певним чином об'єднання відпочинку і праці. В сучасному суспільстві дозвілля охоплює й освітні види діяльності, участь у громадських роботах, виховних заходах, волонтерство та ін.

Основними ознаками дозвілля можна виокремити такі:

- має яскраво виражені фізіологічний, психологічний і соціальний аспекти;
- добровільний вибір форм і рівень активності;
- передбачає не регламентовану, а вільну творчу діяльність;
- формує і розвиває особистість;
- допомагає особистості самовиражатись та самостверджуватись через вільно вибрані дії;
- формує потребу в свободі і незалежності особистості;
- розкриває природні таланти;
- стимулює ініціативу, творчість особистості;
- є сферою задоволення потреб особистості;
- сприяє формуванню ціннісних орієнтацій;
- сприяє об'єктивній самооцінці особистості;
- формує позитивну «Я – концепцію»;
- забезпечує задоволення;
- сприяє самовихованню особистості;
- формує соціокультурні потреби індивіда і правила його поведінки в суспільстві.

Феномен дозвілля завбачає проведення вільного часу без контролю механізмів свідомості, оскільки людина стає більш залежною від соціокультурного середовища, ніж під час професійної діяльності.

У своєму дозвіллі людина висуває підвищені вимоги, але які вона не може реалізувати без допомоги ззовні. Потреби дозвілля вимагають відповідного соціокультурного середовища (установ, спілкування, розваг, анімацій тощо), організованого з урахуванням особистісних потреб, умови якого дозволять наповнити відпочинок насиченим духовним життям.

Апріорі вільний час (дозвілля) відіграє важливу роль у житті людини, оскільки його організація сприяє відпочинку від професійної діяльності,

відновлює фізичні й психічні сили, позитивно впливає на творчий та інтелектуальний розвиток. Нині все більшу увагу вчених привертають проблеми організації вільного часу, наприклад О. Бойко [26], І. Мачуліна [189]. Це пов'язано з масштабними змінами, якими характеризується ця сфера діяльності людей в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів у суспільстві.

Відповідно, індустрія гостинності, основним функціоналом якої є дозвілля, потребує висококваліфікованих фахівців – управлінців й організаторів соціокультурної діяльності. Для того щоб успішно здійснювати організацію дозвілля в індустрії гостинності, менеджери СКД повинні володіти певною сукупністю професійних якостей і навичок, адже вони займають важливу позицію в управлінні сферою гостинності. Необхідно зауважити, що сучасності кар'єрні перспективи в професійній сфері менеджерів СКД зростають, усе більше світових брендів віддають перевагу кандидатам з досвідом роботи в індустрії гостинності – від їх професіоналізму залежить успіх компаній.

На сьогодні актуальність розгляду проблеми підготовки майбутніх менеджерів СКД посилюється, адже їх діяльність тісно пов'язується з якістю надання послуг громадськості, досягненням високого рівня обслуговування, рівнем організації дозвілля тощо.

Як зазначає у своїх дослідженнях А. Поплавська, гостинність і дозвілля вивчалися як соціальна, наукова та філософська проблема багатьма вченими і мислителями ще з часів Античності, а саме: «мандрівниками (Афанасій Нікітін, Марко Поло, С. Герберштейн та ін.), літописцями, істориками, філософами, письменниками (Аполлодор, Геродот, Платон, Страбон, Тацит, Йосиф Флавій, Гомер, Ю. Бруцкус, П. Чубинський, М. Маркевич, Б. Грінченко, С. Васильченко, І. Карпенко-Карий, М. Коцюбинський, Марко Вовчок, П. Мирний, В. Стефаник, А. Тесленко й ін.)» [224, с. 22].

Соціологи виділяють кілька підходів до визначення сутності та соціальної значущості вільного часу: дозвільна діяльність є найважливішою в житті людини, а вільний час – необхідною умовою формування повноцінної особистості, здатної до споглядання; головна функція вільного часу – рекреаційна; вільний час необхідний людині для духовної роботи; вільний час необхідний тільки для відновлення сил для роботи. Проте не варто розглядати дозвілля як забаву, розвагу, відпочинок, а, насамперед, слід вважати те, що це – діяльність, спрямована на творчість особистості. Адже саме творчість має заповнювати вільний час людини, сприяти її самореалізації й приносити справжнє задоволення.

Аналізуючи роботи дослідників А. Денисенко [58], О. Кручека, В. Пазенка, В. Федорченка [273], можна припустити, що в середовищі організації вільного часу реалізуються, спрямовані на особистість, такі його функції: рекреативна, комунікативна, розвиваюча, соціальна, гедоністична, компенсаторна.

Вільний час особистості є тією точкою, в якій перетинаються духовно-моральні потреби індивіда і соціально-культурні потреби суспільства. Тому менеджер СКД повинен уміти організувати вільний час населення таким чином, щоб ефективно задовольнити духовно-моральні потреби окремої людини і соціально-культурні потреби всього суспільства.

Ученими та практиками (Ф. Котлером [128], Л. Лук'яною, І. Мініч [160], В. Полудою [221], Поплавською [224], Х. Роглевим [234], Т. Сокол [254], Дж. Уокером [277] та В. Федорченком [280]) з'ясовано, що з роками зростає на міжнародному, національному й регіональному рівнях зацікавленість у розвитку індустрії гостинності як каталізатора розвитку багатьох секторів економіки. Істотно позитивні соціально-економічні результати впливу індустрії гостинності можна побачити на національному та на регіональному рівнях: